

ג. בית שמאי אומרים: אין משלחים ביום טוב אלא מנות (המוכנות לאכילה). ובית הלל אומרים: משלחים בהמה חיה ועוף בין חיים בין שחוטים.
משלחים יינות שמנים וסלתות וקטניות (בירושלמי ליתא 'קטניות') אבל לא תבואה (שאינה ראויה ביום טוב לטחינה, שהיה לו לטחון מאתמול בלא שתפיג טעמה). ורבי שמעון מתיר בתבואה, שיכול לעשות מהם תבשיל ויכתשם במכתשת קטנה.
ברמב"ם (יו"ט ה,ז), נראה שנקט כתנא קמא. ויש פוסקים כרבי שמעון (ר"נ תלמיד הרמב"ן בשם הגאון).
כשהוא שולח, לא יעשנו בשורה (כן שנה רב יחיאל). ואין שורה פחותה משלשה בני אדם. נסתפק רב אשי: שלשה אנשים ושלשה מינים מהו. תיקו.
נחלקו הדעות כיצד לפסוק בספק זה, לקולא או לחומרא (ע' בר"נ תלמיד הרמב"ן). ולהלכה נקט בשלחן ערוך (תק"ב, ב) להקל. ורש"ל החמיר בשלשה מינים כשהם בשורה ממש, ורק בערבוביית כתב להקל. ודעת הא"ר להקל אף בשורה (מובא בשער הציון אות יא).
משלחים כלים (= בגדים) תפורים ושאינם תפורים [המשמשים לכיסוי], ואפילו של כלאים [ופירשו בקשים שאינם מחממים ומותר לישב עליהם] כשהן לצורך המועד. אבל לא סנדל המסומר ומנעל שאינו תפור (אפילו אחוז בסיכות) שאין להם שימוש ראוי ביום טוב. רבי יהודה אומר: אף לא מנעל לבן – מפני שצריך אומן. בבביתא אסר רבי יוסי בשחור מפני שצריך לצהצחו (- להחליקו), שבמקומו היו הנעלים מחוסרות החלקה מבחוץ, מפני מרטים וקליפות שבנעל. טו.
זה הכלל: כל שנאותים בו ביום טוב משלחים אותו. ומבואר בגמרא (טו). שאפילו דברים שנאותים מהם בחול, משלחים אותם ביו"ט (אלא אם כן אסורים בשימוש ביו"ט, אסרום גם לשלוח, שלא יבואו להתירם בשימוש, כגון סנדל המסומר. רש"י).

דפים יד – טו

ל. מהם השימושים וההנאות המותרים והאסורים בבגד כלאים?

מן התורה אין איסור אלא ללבוש בגד כלאים ולהעלותו על הגוף (לא תלבש; לא יעלה עליך), אבל אסרו חכמים לאדם להציע תחתיו בגד כלאים, שמא תכרך לו נימה על בשרו, ואפילו עשר מצעות זו ע"ג זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהם (כן מסר ר"ש בן פוי בשם קהלא קדישא דבירושלם). ואולם בגדים קשים (שאינם מחממים. רש"י), מותר (רב הונא בנו של רבי יהושע) לישב עליהם (רש"י). ואפילו ללבשם מותר אם אינם 'שוע טווי ונוז' שאינם אסורים מהתורה אפילו רכים, הלכך לא אסרו חכמים בקשים. תוס' וש"פ. וע' יו"ד שא או"ה תקטז, ג).

מדברי התוס' בכמה מקומות נראה שלבישת כלאים של בגדים קשים אסורה מהתורה [וכן העלאה אסורה (תור"פ) ואפילו אינו נוגע בהם אסור. עתוס' יומא סט]. ויש סוברים שאסורה מדרבנן ויש אומרים שמותרת (ערש"י יומא וחדושי הנצי"ב שם; בית הלוי ח"א ג, ז-ט ב, ד).
אמר רב פפאי: ערדליים (= מין גרב העשויה עור או צמר) אין בהם משום כלאים (שקשים הם).
לפיהתוס' צריך לומר שאלו אינם עשויים 'שוע טווי ונוז', שאל"כ הלא אסור בלבישה אפילו קשים.
אמר רבא: כיס של מעות, אין בו משום כלאים (ומותר ליתננו בחיקו, לפי שהוא קשה ואינו מחמם. ערש"י).
כיס של זרעים – יש בו משום כלאים (שהוא רך ואינו מתקשה ככיס של מעות). רב אשי אמר: אחד זה ואחד זה אין בהם משום כלאים לפי שאין דרך חימום בכך.

שאלות ותשובות לסיכום מסכת ביצה

- א. מסתימת הדברים נראה שאפילו נתכוין לחימום מותר (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ה כ, כד).
- ב. בד שמניחים על המכה ונותנים עליה מלוגמא, אעפ"י שבשרו נוגע בה – אין דרך חימום בכך ומותר (עפ"י רמב"ם כלאים י, יט עפ"י תוספתא. והגר"א (ביו"ד שא סקכ"א) תלה דין זה במחלוקת האמוראים. כאן בכיס של זרעים, והלכה כרב אשי שמוותר).
- וילון, מבואר בגמרא שאסור משום כלאים כשם שהוא מקבל טומאה (ואינו כאחד ממחיצות הבית) מפני שהשמש מתחמם כנגדו.
- ע"ע יומא סט ושבת נד.

דף טו

לא. היה בא בדרך או יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום, מה יעשה?

- היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה עליו חמה, או יושב בבית המדרש (שבשדה, שאינו מקום המשתמר) וקדש עליו היום – מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו. ואם יש מקום המשתמר הסמוך לו – חולצן שם.
- א. רש"י מפרש בערב שבת. והתוס' (ועוד פוסקים באו"ח ל, ד) פירשו שאפילו בחול אם שקעה עליו חמה והוא לבוש בהם, התירו לו להגיע עמהם למקום קרוב ולא הצריכוהו לחלצן ולילך בהם כשהוא אוחזם, שמא יישלפו מידו.
- ב. צ"ע ביושב בביהמ"ד האם מפסיק מלימודו או ממשיך ללמוד ומניח ידו עליהן שלא ישכח לחלצן. וכעין שאמרו (בפסחים ו) ביושב בביהמ"ד ונוכר שיש לו חמץ, מבטלו בלבו קודם שייאסר וכשיבוא לביתו ביו"ט יכפה עליו כלי.
- אם אינם בראשו אלא מצאן מונחים על הקרקע, לא התירו להגיתן זוג זוג ולהכניסן כשהוא לבוש בהם אלא אם אינם משומרים מחמת כלבים וכד', אבל משתמרים מכלבים ואין חשש אלא מגנבים, הואיל ורובם ישראל הם אין חוששים לזלזול התפלין הלכך אסור להביאם.
- ע"ע פרטים נוספים בעירובין צה.

פרק שני

- לב. א. באלו אופנים מותר לבשל מיום טוב לשבת?
ב. 'עירובי תבשילין' מה מקורם וענינם?

- א. יום טוב שחל להיות ערב שבת, לא יבשל בתחלה מיום טוב לשבת אבל מבשל ליום טוב ואם הותר הותר לשבת.
- ואם מבשל תבשיל מערב יום טוב (לשם עירוב), סומך עליו לבשל ביום טוב לשבת כל עוד התבשיל הזה קיים (את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו – מכאן אמר רבי אלעזר: אין אופים אלא על האפוי ואין מבשלים אלא על המבושל. מכאן סמכו חכמים לערובי תבשילין מן התורה).
- א. יום ראשון של יו"ט שחל בחמשי בשבת, אין להכין ממנו לשבת, גם אם הניח עירובי תבשילין מערב יו"ט על דעת כן (עפ"י שו"ת הרא"ש ס; שו"ת הריב"ש טז; וכ"מ בירושלמי – מובא בר"ן להלן).
וכן פסק השלחן-ערוך (תקכו, יג). ומסתימת כל הפוסקים משמע שאסור אף בשני ימים של ר"ה, גם לפי הדעות שקדושה אחת הן אף לקולא [ע' לעיל ה]. והטעם י"ל כי היום הראשון דאורייתא והשני דרבנן).
ויש כמה דעות שהתירו לסמוך על העירוב ולהכין מיו"ט ראשון לשבת (ע' בשערי הציון שם אות נח בשם כמה פוסקים. וכן נקט בשו"ת מהר"ם חלאוה כח).

ב. כתבו הפוסקים (עפ"י התוס' בפסחים מו: סמ"ג ומרדכי) שאין לבשל ביום טוב על ידי עירוב אלא דבר הראוי להאכל לבו ביום [שאל"כ אסור מהתורה לבשל לצורך שבת, ואין מועיל העירוב לאיסור תורה]. ואולם בשעת הדחק יש מקום להתיר לבשל ביו"ט סמוך לחשכה, ולסמוך על הפוסקים שמדין תורה צרכי שבת נעשים ביום טוב (עפ"י באור הלכה תקכו, א. וע' מנחת שלמה ח"ב לו מב; ביצחק יקרא כו. ואם נזכר סמוך לחשכה שצריך לבשל, יכול לצאת מידי ספק ע"י שיניח בסיר קודם נתינתו על האש, דבר המתבשל מהר כגון ביצה או כזית אורז וכד' שיוכלו להתבשל קודם שחשכה, שריבוי בשיעורים אינו אסור מהתורה. אור לציון ח"ג כב, ג). וביום טוב שני הסמוך לשבת יש להקל בדבר, ולכתחילה כדאי להזהר בזה גם ביו"ט שני (ע' באה"ל ואור לציון שם).

ב. כאמור, אסרו חכמים לבשל מיום טוב לשבת אלא אם כן יעשה תבשיל אחד (לבית הלל) או שנים (לבית שמאי) מערב יום טוב לצורך השבת, ובוה מותר לו לבשל ולהכין כל צרכי סעודתו מיו"ט לשבת. ענינו של העירוב, פירש רבא: כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב, שמתוך שמערב זוכר את השבת ואינו מכלה הכל ליו"ט אלא בורר מנה לזה ומנה לזה. (והסמיך שמואל על הכתוב זכור את יום השבת לקדשו – זכרהו מאחר שבא להשכיחו, כלומר מחמת יו"ט הוא מרבה בסעודותיו ואינו מניח לשבת כדי כבודו). רב אשי אמר: לא מפני כבוד שבת תקנהו אלא כדי שיאמרו אין אופים מיו"ט לשבת (אא"כ התחיל קודם יו"ט שאינו אלא כגומר ביו"ט. עפ"י רש"י וסמ"ג ל"ת עה), קל וחומר מיו"ט לחול. [גם לפי הטעם הראשון, הצריכו לערב מערב יום טוב דוקא ולא ביום טוב קודם אכילתו – שמא יפשה וישכח מלהניח עירוב].

א. יש מהראשונים שכתב שבדיעבד, אם הניח עירוב ביום טוב – מה שעשה עשוי (עפ"י הרוקח, כפירוש הבית-יוסף. וע' בשער המלך יו"ט ו, א).

נזכר בין השמשות שלא הכין עירוב; אם לא קיבל עליו קדושת היום עם הציבור – יכול לערב (מג"א וש"א דלא כהט"ו, משנ"ב תקכו סק"ד), ובברכה (עפ"י משנ"ב רסא סק"א; אור לציון ח"ג כב, ח), אבל קבלת היחיד לענין זה אינה אוסרת עליו. ובשעת הדחק אפילו אחר שאמר 'ברכו', כל זמן שלא התפללו הציבור ערבית יכול לערב קודם חשכה. והגר"ז פסק להחמיר אם התפלל מעריב אפילו ביחידות (ע' משנ"ב תקכו שם). ואם אינו יודע אם עתה הוא בין השמשות או כבר חשכה – לא יברך. וגם לענין עצם העירוב צ"ע אם מועילה הנחתו באותה שעה (ע' באור הלכה רסא, א).

ב. כתבו הפוסקים שאין להניח עירוב אלא בערב יום טוב ולא מקודם לכן (ערא"ש; או"ח תקכו, יד). ויש מקלים להניח בליל ערב-יום טוב (ע' שבט הלוי ח"ט קכט, ד). וע"ע או"ח תקכו, יד לענין הסתמכות על העירוב ליום טוב נוסף. ולכתחילה טוב אף לבשל בערב יו"ט את המאכל שעושה בו העירוב (ע"ש בבאה"ל; אור לציון ח"ג כב, א).

א. הר"ן (טו. בדפי הרי"ף) כתב שאין עירוב תבשילין מתיר אלא מלאכות הנעשות לצורך אכילה. ויש מקום לומר שהדלקת נר שבת מותרת ביו"ט אפילו אם אין אוכלים בערב במקום ההדלקה (ע' מנחת שלמה ח"ב מג, ד).

ב. כשמניח העירוב מברך 'על מצות עירוב'. וצריך לפרט שבעירוב זה יהא מותר לבשל ולאפות ולהדליק את הנר ושאר צרכים (עפ"י ראשונים להלן כב.). יש סוברים שאם לא הזכיר עשיית מלאכות כלל אלא סתם ואמר 'בוה יהא מותר לנו לעשות כל צרכנו' – כמי שלא עירב כלל (או"ז; רמ"א תקכו, כ). ויש חולקים. ולכתחילה יש להחמיר כדעה ראשונה (עפ"י משנה ברורה שם).

בישל או הפריש תבשיל לשם עירוב, אפילו שכח מלהתנות עליו ולברך – סומך עליו (עפ"י רש"ל; ט"ז תקכו סק"ז). ובפשטות נראה שאם בישל בשבת מערב יום טוב ולא לשם עירוב, אין סומך עליו לבשל ביו"ט.

ג. מי שלא יצטרך לבשל ולעשות כל מלאכה מיום טוב לשבת, יש אומרים שיכול לערב ואף לברך על העירוב, ויש מי שנסתפק שמא חייב לערב [עכ"פ לטעמו של רבא] כדי שיברור מנה יפה לשבת (עפ"י חדושים ובאורים). אך יש פוסקים שבאופן זה לא יברך על העירוב, כי אין העירוב מצוה אלא כשרוצה לעשות מלאכה (כן כתב בספר כף החיים תקכו, קיג. וכן פסק הגרש"ז אויערבך זצ"ל, מובא בשמירת שבת כהלכתה פרק לא ס"ק פב. וכ"כ בפרק מד סעיף יב. ואפילו הוצרך רק להדלקת הנר, מבואר באגרות משה (או"ח ח"ה לו, ט) שאין לברך, וכן מבואר במאמר מרדכי ס"ז. ובשו"ת אור לציון (ח"ג כב, ו) כתב שאם אינו נצרך אלא לחמם התבשילים לפני השבת ולא לבשלם – יניח עירובי תבשילין ולא יברך).

דיני שמחת יום טוב – בפסחים סה.

דפים טו – טז

לג. באיזה הקשרים הובאו המקראות דלהלן בסוגיא?

- א. לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו... כי חדות ה' היא מעוזכם.
- ב. אדיר במרום ה'.
- ג. תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב.
- ד. ... לדעת כי אני ה' מקדשכם.
- ה. ביני וביני בני ישראל אות הוא לעלם...
- ו. שבת וינפש.

א. לכו אכלו... ושלחו מנות לאין נכון לו... – אמר רב חסדא: למי שלא הניח עירובי תבשילין. יש אומרים: מי שלא היה לו להניח (כגון שאבדה לו אבידה ערב יום טוב ומחזור אחריה כל היום), אבל מי שהיה לו להניח ולא הניח – פושע הוא.

וכן קיימא לן שאין לשלוח מנות ותפנוקים למי שהיה לו להניח ולא הניח, אבל פת אחת וקדירה אחת מותר (עפ"י שו"ת אור זרוע תשמא).

כי חדות ה' היא מעוזכם – אמר רבי יוחנן משום רבי אליעזר ברבי שמעון: אמר להם הקב"ה לישראל, בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי, ואני פורע.

ולא ילוח אלא אם יש לו ממה לפרוע (עפ"י תוס'). ולגרסת הגר"א בדברי התוס', אפילו אין לו נכסים ילוח. והכל לפי הענין (ע' ערוך השלחן ומשנ"ב רמב).

תני רב תחליפא אחי רבנאי חזואה: כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה ועד יום הכפורים (ספרים אחרים: ועד ראש השנה) חוץ מהוצאת שבתות והוצאת ימים טובים (וראשי חדשים וחול המועד בכלל. שו"ת מהר"ם מרוטנבורג (ברלין נא) בשם הירושלמי, ועוד. וע' פסידר"כ כה; טואו"ח תיש) והוצאת בניו לתלמוד תורה – שאם פחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו. (ויש לו ליוזר מלעשות יציאה מרובה, שלא יוסיפו לו שכר למזונות אלא מה שפסקו לו (רש"י). והכל נלמד מדרשת לוו עלי ואני פורע שבמקרא זה, שחדות ה' היא התורה שנאמר בה פקודי ה' ישרים משמחי לב. תוס').